



בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת תצוה - פורים המשולש תשפ"א

(שנה ה', גליון 184)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
18:53	18:12	16:59	ירושלים:
18:50	18:14	17:14	תל אביב:
18:51	18:13	17:04	חיפה:
18:53	18:15	17:17	באר שבע:

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

שושנה סולטנה בת מרים

איילה בת נעמי

אמירה בת נעמי

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

יוסף דהאן בן רחל

רפאל פנחס בן מרים רמו

משה בן אסתר

חיים נתן צבי בן שרה

מאיר בן נעמי

אפי בן קונפיטה



פרשת תצוה - פורים המשולש התשפ"א

"אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה" (א')

א. "וְאֵתְּהָ תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֶלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד. בְּאֵהָל מוֹעֵד, מִחוּץ לַפְּרָכֶת אֲשֶׁר עַל הַעֲדָת, יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה, חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֶם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", (שמות, כז', כ' - כא').

"זְכוֹר, אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלֶק, בְּדַרְךָ בְּצֹאתְכֶם מִמִּצְרָיִם. אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדַרְךָ, וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ, וְאֵתְּהָ עִנְף וַיִּגַע - וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים. וְהָיָה, בְּהִנִּיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אִיבֶיךָ מִסָּבִיב, בְּאַרְצְךָ, אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ, תִּמְחָה אֶת זְכָר עֲמֶלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, לֹא תִשְׁכַּח", (דברים, כה', יז' - יט').

ב. על הנאמר בפרשתנו ¹, "וְאֵתְּהָ תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֶלֶיךָ - שֶׁמֶן זֵית זָךְ, כְּתִית לְמָאוֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד",

כתב ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, וז"ל:

"ירמוז באומרו 'תצוה', על דרך אומרם ז"ל ² -

כי כל תלמיד חכם, יש לו ניצוץ מנשמת משה,

ולזה, רבותינו ז"ל ³, היו קוראים זה לזה - משה, כי הוא זה המדבר - בבחינת נפש הלומדת תורה.

והוא אומרו, 'ואתה תצוה',

על דרך אומרם ⁴, 'כי מלאכיו יצוה לך',

¹ שמות, כז' - כ'.

² "תיקוני זוהר", תיקון סט'.

³ שבת, קא' ע"ב.

⁴ תהילים, צא' - יא'.



שהוא לשון צוותא, ליווי לאיש ישראל הנכבדים,
וכבר ידעת, כי אין חשיבות, אלא באמצעות עסק התורה.
ובחר ה', לרמוז רמז זה במצוות שמן, כי הוא בחינת התורה, שהוא אור העולם.
ועיין בפסוק שאחר זה".

והיינו,

שביאור המילה "תצוה", הוא, "צוותא".

ובהמשך דבריו, כתב וז"ל:

"ובדרך רמז, יתבאר הכתוב - על דרך מאמר, הובא בספר זוהר חדש⁵, כי ד' גליות
של ישראל⁶ - כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות⁷ אחד,
גלות הראשון, נגאלו בזכות אברהם אבינו עליו השלום,
ב', נגאלו בזכות יצחק,
ג', בזכות יעקב,
וה-ד', תלוי בזכות משה.

ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות, אין משה חפץ
לגאול עם בטלנים מן התורה.

וזה הוא שרמז הכתוב כאן - באומרו 'ואתה תצוה את בני ישראל', על דרך⁸ כי
מלאכיו יצוה',
או, על דרך אומרם⁹ ז"ל 'אין צו אלא מלכות' -

⁵ בראשית, ח'.

⁶ ארבעת הגליות, הם: בְּבָל, מְדִי, יוֹן, אֲדוּם.

ויעוין עוד, במדרש (בראשית רבה, פרשה מד, יז'), על הפסוק (בראשית, טו' - יב'), "וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבּוֹא, וַתִּרְדְּמָה נֶפֶלָה עַל אַבְרָם, וְהִנֵּה אֵימָה חֹשֶׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶת עָלָיו", מה שדרשו בזה.

⁷ היינו, בזכות אחד מן האבות הקדושים.

⁸ תהילים, צא' - יא'.



כי הוא ימלוך עלינו לעתיד,
ותנאי הוא הדבר, שיעסקו ישראל בתורה.
וזה הוא אומרו, 'ויקחו אליך שמן זית זך', ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן,
מה השמן מאיר לעולם, כך התורה ...
ודקדק לומר, 'זך', שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים - שהם לקנתר
ח"ו, או להתגדל וכדומה, אלה הם שמריה.
ואמר עוד 'כתית', פירוש, שצריכין לעסוק בתורה ולכתת גופם וכחם,
על דרך אומרו¹⁰, 'זאת התורה אדם כי ימותי'¹¹, וכו'.
וביאור דבריו הקדושים, כך הם,
דהנה, כתב הזוהר הקדוש (זוהר חדש, דף ח'), וז"ל:
'ר' יוסי בן חלפתא, הנה יתיב קמיה דר' יצחק,
אמר ליה, מידי שמיע ליה למר, על מה אתארך יומא דמשיחא מן גלותא דא,
אמר ליה, לא אתארך, אלא, על ביטול אורייתא. דהכי שמענא מרב המנונא סבא,
תלתא גליות גלו ישראל, וחזרו בזכותהון דתלתא אבות -
וגלותא רביעאה, בזכותא דמשה ותחזרון.
תא ואחזי לך, לא איתגלו ישראל אלא על ביטול תורה. שנאמר (ירמיה, ט' - יב'),
'ולאמר ה' על עזבם את תורתי',

⁹ יעוין בספר שמואל (א', יג' - יד'):

"ועתה ממלכתך לא תקום, בקש יהוה לו איש כלבבו, ויצוהו יהוה לנגיד על עמו, כי לא שמרת את אשר צוה יהוה".

ומבואר שם:

שלשון "צו", פירושו "מלכות".

¹⁰ במדבר, יט' - יד'.

¹¹ ברכות, סג' ע"ב.



אמר הקדוש ברוך הוא, בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב, עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו. שנאמר (מלאכי, ג' - כב'), 'זכרו תורת משה עבדי', כד יתבין ויתעסקו בתורתו, בזכות משה אני גואלם. על כן נאמר בתורה (דברים, לג' - ד'), 'תורה צוה לנו משה, כדי לשמרה ולעסוק בה, ואם לאו, מורשה קהלת יעקב' - מורשה, דא מסכנותא הוא. כמה דאת אמר (שמואל א', ב' - ז'), 'הי מוריש ומעשירי' - מלמד, דלא אתיא מסכנותא לברתיה דיעקב, אלא, על דלא אתעסקו בפיקודין דאורייתא"¹².

¹² ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

רבי יוסי בן חלפתא, היה יושב לפני רבי יצחק, אמר לו, דבר שמוע לו למר, על מה התארך יום המשיח מהגלות הזו, אמר לו, לא התארך אלא על בטול תורה. שכך שמעתי מרב המנונא סבא, שלש גליות גלו ישראל, וחזרו בזכותם של שלשה אבות - ובגלות הרביעית, יחזרו בזכות משה. בא ואראה לך, לא גלו ישראל אלא על בטול תורה. שנאמר (ירמיה, ט' - יב'), 'ויאמר ה' על עזבם את תורתו', אמר הקדוש ברוך הוא, בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק ויעקב - עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי למשה, ונקראת על שמו. שנאמר (מלאכי, ג' - כב'), 'זכרו תורת משה עבדי', כשישובו ויתעסקו בתורתו, בזכות משה אני גואלם. על כן נאמר בתורה (דברים, לג' - ד'), 'תורה צוה לנו משה, כדי לשמרה ולעסוק בה, ואם לאו, מורשה קהלת יעקב' - מורשה, זוהי העניות. כמו שנאמר, 'ה' מוריש ומעשיר' -



ולפיכך, נתארכה הגלות על עם ישראל:

"כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה".

והוא מה שציווה ה' יתברך למשה רע"ה:

שמכיוון שבזכותך יגאלו עם ישראל, בגלות הרביעית,

לכן, עליך להתחבר ולהתאחד עם עם ישראל, כי "תצוה" הוא מלשון "צוותא" -

אך "צוותא" זו, כרוכה בעסק התורה הקדושה, ללא פניות וסטיות כלל ועיקר.

ג. והנה, בטעם הדבר, שנרמז עניין זה של עסק התורה, דווקא בפסוק זה של

"וְאַתָּה תִּצְוֶנָה", שהוא עניין הדלקת המנורה,

אפשר לבאר, על פי ביאורו¹³ של מרנא ה"חנתם סופר" זיע"א, בהקדם מה שיש

להקשות:

דהנה, נאמר בפרשת "בהעלותך"¹⁴, "וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן

וְאֶמְרָתָּ אֵלָיו, בְּהִעָלֶתְךָ אֶת הַנֵּר, אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה, וְאִירוּ שִׁבְעַת הַנְּרוֹת. וַיַּעַשׂ כֵּן

אֶהְרֹן, אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה, הֶעָלָה נִרְתִּיהָ, כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה. וְזֶה מַעֲשֵׂה

הַמְּנֹרָה, מִקִּשָׁה זָהָב עַד יָרְכָה עַד פְּרֻחָהּ מִקִּשָׁה הוּא, כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת

מֹשֶׁה - כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנֹרָה",

ופירש שם רש"י, וז"ל:

" וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן' - להגיד שבחו של אהרן שלא שָׁנָה",

והדבר צריך ביאור:

א. במה שכתב רש"י, "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה",

יש לעיין, מדוע יעלה במחשבתנו, שאהרון הכהן ע"ה יִשְׁנָה מציווי ה' יתברך.

מְלִמֵּד, שְׁלֵא בָּאָה עֲנִיּוֹת לְבַת יַעֲקֹב, אֲלֵא, עַל שְׁלֵא הִתְעַסְקוּ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה.

¹³ בספרו הקדוש "תורת משה", (במדבר, פרשת "בהעלותך", ח' - ב').

¹⁴ במדבר, ח' - ב'.



ב. מהו הלשון "בְּהֶעֱלֵתְךָ", והלא, לציווי זה, מתאים יותר הלשון "הָעֵל אֶת הַנְּרוֹת".

ג. בלשון הציווי שנצטווה אהרון, נאמר, "וַיֹּאֲרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת", ברם, בלשון המורה על כך שעשה אהרון את מה שנצטווה, נאמר, "הֶעֱלָה נְרוֹתֶיהָ", ולכאורה, שהיה צריך להיות כתוב "הָאִיר נְרוֹתֶיהָ" - שכן, הציווי הוא, "וַיֹּאֲרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת".
ותירץ בזה, וז"ל:

"ונראה לי, ז' קני מנורה מרמזים אקרא, דכתיב¹⁵, 'וְהָיָה אֲמוֹנֵת עֲתִידָ חֶסֶן, יְשׁוּעַת חֲכָמַת נְדָעַת, יִרְאֵת ד' הִיא אוֹצְרוֹ' ...

וטפל לו ששה סדרי משנה, כי הוא זה תכלית הכל, והוא הקנה האמצעי אשר ששת הקנים פונים אליו.

ונראה לי, כשהיה כהן המדליק צדיק גמור, והיה לבבו שלם, היה סימן בהעלות הנרות - שלא היה צריך להפוך פי הנרות אל האמצעי, אלא מאליהם היו מאירים כלפי האמצעי,

לומר, כל מגמת פניו יראת אלקים.

והיינו דקאמר הקב"ה אל אהרון, ובשרהו בבשורה גדולה זו - 'בהעלותך', אז ממילא 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות', ולא תצטרך להעלות נגד האמצעי, כי מאליהם יאירו¹⁶.

¹⁵ ישעיהו, לג' - ו'.

¹⁶ ובזה, תתורץ הקושיא ה-ב':

שטעם הדבר, שנאמר הלשון "בְּהֶעֱלֵתְךָ", ולא 'העל',

היינו, כאשר אתה מתעסק בתורה הקדושה, עליך להתעלות בכל זמן ועת, ובד בבד, כאשר הינך דבוק במידת הענווה, וביראת שמים טהורה.

וכאשר תקיים זאת, אזי תורתך תאיר מאליה, והיא תכריז על קדושתך.



אך אהרן לרוב ענותנותו - יועש כן אהרן, שהעלה נרותיה כלפי נר האמצעי, ולא סמך על הבטחת הקב"ה שמאליהם יאירו, אלא, הוא 'העלה נרותיה', כלפי נר האמצעי - שלא להחזיק עצמו כגדול¹⁷. וזהו להגיד שבחו, שלא שינה משארי כהנים¹⁸."

וביאור דבריו הקדושים, כך הם:

המנורה, רומזת על התורה שבעל פה,

ומשום כך, יש בה ששה קנים - שלושה מַצְדָּה האחד, ושלושה מַצְדָּה השני. כיוון, שבתורה שבעל פה, יש גם כן ששה סדרים,

שהם: זָרְעִים, מוֹעֵד, נְשִׁים, נְזִיקִין, קוֹדְשִׁים, טְהוֹרוֹת,

אשר הינם נרמזים בפסוק, "וְהָיָה אֲמוֹנַת עֲתִידַת חֶסֶן, יְשׁוּעַת חֲכָמַת וְדַעַת, יִרְאֵת יְהוָה הִיא אוֹצְרוֹ",

וכדרשת רבותינו ז"ל¹⁹ -

"אמונת'²⁰ - זה סדר זרעים,

¹⁷ ובזה, תתורץ הקושיא ה-ג':

שטעם הדבר, שבלשון המורה על כך שעשה אהרון את מה שנצטווה, נאמר, "הֶעֱלָה נְרֹתֶיהָ", ולא "הֶאִיר נְרֹתֶיהָ",

היינו, שהיה אהרון הכהן ע"ה, מקיים את ציווי ה' יתברך במלואו,

ובכל זמן ועת, היה מתמיד ומתעלה בעסק התורה, ביחד עם מידות טובות ונעלות.

¹⁸ ובזה, תתורץ הקושיא ה-א':

שטעם הדבר, שכתב רש"י, "להגיד שבחו של אהרון שלא שינה",

ללמדך, שאף על פי, שדבר קשה הוא עד למאוד, להיות בכל זמן ועת במצב של עלייה בתורה וביראת שמים (כאחד), ללא הפסק לרגע קט - כלל ועיקר,

היה אהרון הכהן ע"ה, עולה ומתעלה.

¹⁹ שבת, לא' ע"א.

²⁰ פירש רש"י:



עתידי' ²¹ - זה סדר מועד,

חוסן' ²² - זה סדר נשים,

ישועות' ²³ - זה סדר נזיקין,

חכמת' ²⁴ - זה סדר קדשים,

יודעת' ²⁵ - זה סדר טהרות,

שמתוך אמונתו, מפריש מעשרותיו כראוי.

ובתוספות הביאו משם הירושלמי:

שטעם הדבר ש"אמונת" מרמז על סדר זרעים, הוא מפני "שמאמין בחי העולמים - וזורע".

²¹ פירש רש"י:

מפני שהוא מיוסד על שבתות ומועדי השנה, כי "עת", הוא לשון "זמן".

²² פירש רש"י:

משום ש"חוסן" הוא לשון יורשים,

כי נחלה בלשון ארמית, נקראת "אחסנתא",

ועל ידי האשה, נולדים יורשים.

²³ פירש רש"י:

שעל על ידי לימוד סדר נזיקין, הוא "מושיען" - מזהירן, לפרוש מלהזיק ולהתחייב ממון.

²⁴ פירש רש"י:

שצריך חכמה גדולה ללמודו.

²⁵ פירש רש"י:

שהיא עדיפה על החכמה.

וכתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, (בספרו הקדוש "בן יהוידע", שבת, לד' ע"א), בשם מוהרי"ח:

שלפי זה, אפשר לבאר את מאמר רבותינו ז"ל (ויקרא רבה, פרשה א', טו') -

"כל תלמיד חכם שאין בו דעת, נבילה טובה הימנו",

שתלמיד חכם שאין בו 'דעת' - היינו, תלמיד חכם שאינו יודע אלא ה' סדרים -

אבל סדר 'טהרות', הנקרא 'דעת' אינו יודע,



ואפילו הכי, 'יראת ה' היא אוצרו'".
ואם כן, ששת הקנים שבמנורה, שלושה מצידה האחד, ושלושה מצידה השני,
רומזים, לששה סדרי משנה, שהיא התורה שבעל פה.
ברם, הקנה האמצעי של המנורה, הוא כנגד היראת שמים, שצריכה להיות באדם
שעוסק בתורה,
והוא, מאמר רבותינו ז"ל, "ואפילו הכי, 'יראת ה' היא אוצרו'",
כי האדם שאינו עוסק בתורה, "בקדושה ובטהרה", אינו יכול להתקדם בעבודתו
הרוחנית כלל ועיקר.
ולפיכך, רמזה התורה הקדושה, את כל עניין עסק התורה, בעניין עשיית
המנורה.
ד. הנה, ראשיתו של עמלק, מוזכרת בתורתנו הקדושה, במאמר הכתוב
(בראשית, לוי - יב'):
"וְתִמְנַע הַיְתֵה פִילְגֶשׁ לְאַלְיָפוֹ בֶן עֶשׂוֹ, וְתִלְדַּד לְאַלְיָפוֹ אֶת עֶמְלָק" וגו',
והביא בזה רש"י, מהגמרא (סנהדרין, צט"ו ע"ב), וז"ל:
"להודיע גדולתו של אברהם, כמה היו תאבים לידבק בזרעו,
תמנע זו, בת אלופים היתה ... אמרה, איני זוכה להנשא לך, הלואי ואהיה
פילגש".
והנה, עוד מצינו בגמרא הנ"ל:
"בעיא לאיגיורי, באתה אצל אברהם יצחק ויעקב, ולא קבלוה,
הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו,
אמרה, מוטב תהא שפחה לאומה זו, ולא תהא גבירה לאומה אחרת,

ותלמיד חכם שכזה, 'בבלה טובה הימנו' - כלומר, תלמיד חכם זה, יוכל בקלות להיכשל בטומאה חמורה מבלי
להבחין בכך.



נפק מינה עמלק, דצערינהו לישראל,
מאי טעמא, דלא איבעי להו לרחקה".

והיינו:

שכל הצער שציער עמלק את ישראל,
היה, מחמת מה "שריחקה" האבות הקדושים.
ופשוט וברור הוא הדבר -

שמה שריחקה האבות הקדושים את תמנע, היה על ידי שראו ברוח הקודש
ששרתה בהם, שאינה ראויה לבוא בקהל ה',
ומכל מקום כיוון שנהגו בה "בריחוק" -
יצא ממנה עמלק שמהותו היתה "קרירות וריחוק", וכפי שיתבאר.
דהנה, על הפסוק (דברים, כה' - יח'):

"אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךָ, וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ, וְאַתָּה עֵינֶיךָ וַיִּגַע, וְלֹא יָרָא
אֱלֹהִים",

ביאר רש"י, וז"ל:

" אשר קרך בדרך' - לשון מקרה.

דבר אחר, לשון קרי וטומאה, שהיה מטמאן במשכב זכור.

דבר אחר, לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו האומות יראים
להלחם בכס - ובא זה והתחיל והראה מקום לאחריים,

משל לאמבטי רותחת, שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ
וירד לתוכה, אף על פי שנכוה".

דהיינו, שכל מהותו היה "קירור",

וקירורו, הוא במה שהעידה התורה הקדושה (שמות, טו', יד' - טו') גבי קריעת ים
סוף:



"שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן, חֵיל אָחַז יִשְׁבִּי פְּלֶשֶׁת. אֲזֵי נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי אֲדוּם, אֵילֵי מוֹאָב
יֵאחֲזֶמוּ רֶעֶד, נִמְגּוּ כָּל יִשְׁבֵי כְּנָעַן",

שׂאע"פ שכל אומות העולם ²⁶ פחדו ורעדו ממעמד קידוש ה' זה,

מכל מקום, עמלק, "לא שם ליבו לדבר כלל", וקירר את אותו להט דקדושה
שהיה בעולם,

ומשום כך ²⁷, "נשבע הקב"ה, שאין שמו שלם, ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו
של עמלק כולו -

וכשימחה שמו, יהיה השם שלם והכסא שלם".

ה. בפירושו ה-ג' של רש"י, בביאור הכתוב "אֲשֶׁר קָרָד",

נתבאר, שהוא מלשון "קור וחום",

והיינו, שעמלק "צינן וקירר" את הלהט דקדושה, שהיה בעם ישראל.

ונראה, דאותו הלהט, היינו, "עסק התורה".

דהנה, קודם שהביאה התורה הקדושה, בסוף פרשת "בשלח", את מעשה עמלק,

הקדימה לזה, את הפסוקים דלהלן (שמות, יז', א' - ז'):

"וַיִּסְעוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין - לְמִסְעֵיהֶם עַל פִּי יְהוָה, וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִים,
וְאִין מִים לְשִׁתָּת הָעָם. וַיִּרְבַּ הָעָם עִם מֹשֶׁה, וַיֹּאמְרוּ, תִּנּוּ לָנוּ מִים וְנִשְׁתֶּה, וַיֹּאמֶר
לָהֶם מֹשֶׁה - מַה תִּרְיִבוּן עִמָּדִי מַה תִּנְסוּן אֶת יְהוָה. וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמַּיִם, וַיִּלֶּן הָעָם
עַל מֹשֶׁה - וַיֹּאמֶר, לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת בְּנֵי וְאֶת מִקְנֵי
בְּצִמָּא. וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְהוָה לֵאמֹר, מָה אֶעֱשֶׂה לָּעָם הַזֶּה עוֹד מְעַט וְיִסְקְלֵנִי. וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם, וְקַח אֶתֶּךָ מִזְקָנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִטָּף אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת
הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ. הִנְנִי עֹמֵד לִפְנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּחַרְב, וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וַיִּצְאוּ
מִמֶּנּוּ מִים, וְשִׁתְּהָ הָעָם, וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה

²⁶ השווה, למה שאמרה רחב למרגלים (יהושע, ב' - י')

"כִּי שָׁמְעֶנּוּ, אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת מִי יָם סוּף מִפְּנֵיכֶם, בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם".

²⁷ יעוין רש"י, שמות, יז' - טו'.



ומריבה, על ריב בני ישראל, ועל נסתם את יהוה, לאמר, הַיֵּשׁ יְהוָה בְּקִרְבָּנוּ אִם
אֵין?²⁸

ומבואר שם, שכאשר ניסו עם ישראל את הקב"ה, האם הוא נמצא עמם - או
שמא לאו,

הגיע עמלק להילחם עם ישראל.

והנה, ידועים ומפורסמים דברי רבותינו ז"ל²⁸, שהגימטריא של "ספק"
ו"עמלק", מכוונים זה לזה בדיוק,

שכן, בשניהם, עולה המניין 240.

והיינו, שכאשר היה לעם ישראל "ספק" במציאות ה' יתברך, בא "עמלק"
להילחם עמם.

והנה, כאשר האדם שרוי ב"עסק התורה" - ברמ"ח אבריו ובשס"ה גידיו,

אין אצלו מציאות של "ספק" במציאות ה' יתברך, כלל ועיקר.

ואם כן, כאשר נתעורר אצלם ה"ספק",

בעל כרחך, שהם לא היו שרויים ב"עסק התורה".

והאדם השרוי ב"עסק התורה", אין בו מציאות של מחשבת זנות ועריות, כלל
ועיקר,

וכפי שכתב הרמב"ם, (בפרק כב' מהלכות איסורי ביאה, הלכה כא'):
 "שֵׁאִין מַחְשַׁבֵּת עֲרִיּוֹת מִתְּגַבְּרֵת אֶלָּא בְּלֵב פְּנוּי מִן הַחֻמָּה".

ו. וממילא, נשכיל ונבין, את פירושו ה-ב' של רש"י, בביאור הכתוב "אֶשֶׁר
קָרַד":

"לשון קרי וטומאה, שהיה מטמאן במשכב זכור".

²⁸ יעויין בספר הקדוש "מאור ושמש" ("בשלח", ד"ה "אבל"),

ובספר הקדוש "שם משמאל" ("ויקרא - זכור", שנת תרעט')

ועויין עוד בספר "מבוא לחכמת הקבלה" (חלק א', שער ד', פרק ד'), להג"ר שמואל טולידאנו ז"ע"א.



כיוון, שממה שהצליח לטמאם בטומאה חמורה זו, מבואר, שהם לא היו שרויים
ב"עסק התורה",

שאלמלא כן, לא יכול היה עמלק לעשות את מעשיו.

וכן דרשו רבותינו ז"ל²⁹, על הפסוק³⁰, "וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים, וַיָּבֹאוּ מִדְּבַר סִינִי, וַיַּחֲנוּ
בְּמִדְבָּר, וַיַּחֲנוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר":

"אחרים אומרים, אין רפידים אלא שרפו ידיהם מן התורה,

ולפיכך עמלק בא עליהם.

וכן את מוצא, שאין השונא בא אלא על ידי רפיון ידים מן התורה,

שנאמר³¹, 'וַיְהִי כְּהֵיכֵן מַלְכוּת רְחַבְעָם וַכְּחֻזְקָתוֹ, עָזַב אֶת תּוֹרַת ה', וְכָל יִשְׂרָאֵל
עִמּוֹ,

ומה ענשו - יַעֲלֶה שֵׁיֶשֶׁק מִלֶּדְּ מִצְרַיִם עַל יְרוּשָׁלַיִם³², 'וַיִּקַּח אֶת אֲצָרוֹת בֵּית הַשָּׁם'³³
."

ולפיכך, הזהירנו הבורא יתברך³⁴:

"זָכוֹר, אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עִמְלֶק ... לֹא תִשְׁכַּח",

כיוון, שעל ידי זכירת העניין, יזכור האדם, שכל הקרירות והחטאים שהחטיאם
עמלק -

הצליחו, רק על ידי ה"רפיון" שהיה בהם,

ורק על ידי "חיזוק" בדברי התורה, בכל זמן ועת -

²⁹ מדרש תנחומא (פרשת בשלח, סימן כה').

³⁰ שמות, יט' - ב'.

³¹ דברי הימים, ב' - יב'.

³² שם, פסוק כה'.

³³ שם, פסוק כו'.

³⁴ דברים, כה', יז' - יט'.



לא יוכל היצר הרע - עמלק ³⁵, לנגוע בו כלל ועיקר.

ז. והנה, המן שהיה מבני בניו של עמלק, לא "תפס" את עם ישראל, אלא רק על ידי ש"רפו ידיהם מן התורה",

דהנה, מבואר במסכת סנהדרין (צז' ע"ב):

"אמר רב, כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ...

אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן,

וישראל עושין תשובה, ומחזירן למוטב".

וְחִטָּאִם של ישראל שבאותו הדור, נתבאר במסכת מגילה (יב' ע"א):

"שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, ³⁶ מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה,

אמר להם, אמרו אתם,

אמרו לו, ³⁷ מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע.

³⁵ וכדכתב ה"אלשיך הקדוש" (בראשית, ו' - א'. שמות, יז' - ט'. שמואל א', טו' - א'):

"ועונותינו מוסיפים כח ב-שרו של עמלק, הוא סמאל, הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות".

וכן כתב בעל "צרור המור" זיע"א, בתחילת פרשת "כי תבוא".

וכן כתב הגה"ק רבי צדוק הכהן זיע"א מלובלין ("פרי צדיק", פרשת "בשלח", אות יג').

³⁶ יעויין עוד בדברי רבותינו ז"ל (שיר השירים רבה, פרשה ז', ח'):

"רַבְּנָן אָמְרִי, עַל שְׁעַבְדוֹ יִשְׂרָאֵל עֲבֹדַת כּוֹכָבִים,

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עַל שְׁאֲכָלוּ מִתְּבַשִּׁיל הַגּוֹיִם".

³⁷ כתב אדונינו הגר"א זיע"א (ב"ביאורי אגדות"):

דבאמת היו ב' החטאים, שנהנו מסעודתו, ושהשתחוו לצלם,

ולפיכך, הוצרכו לתשובה ולתענית.

תשובה - כנגד שהשתחוו לצלם,

ותענית - כנגד שנהנו מסעודתו.



אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו,
אמרו לו, אמור אתה.

אמר להם, ³⁸ מפני שהשתחוו לצלם,

אמרו לו, וכי משוא פנים יש בדבר.

**אמר להם, הם לא עשו אלא לפְּנִים, אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא
לְפָנִים."**

וכתב הפרי מגדים בפירושו "ראש יוסף", וז"ל:

"ויש לומר, שאכלו באפשר חֶלֶב של תורה כזית, בכדי אכילת פרס, ויש ביה כרת",

דהיינו:

**שטעם הדבר, שנתחייבו ישראל כליה, היתה, בעבור שאכלו מאכלות אסורות
בסעודתו של אחשורוש ³⁹.**

ובעניין מאכלות אסורות, דרשו רבותינו ז"ל (יומא, לט" ע"א):

³⁸ יש להבין, אם כן, מדוע נתעכב חשבון זה עד זמן אחשורוש, ולא נענשו בזמן נבוכדנצר.

וכתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, (בספרו הקדוש "בניהו"):

דבזמן נבוכדנצר, היה להם מקום לטעון, שהיו אנוסין מחמת כבשן האש,

שכך גזר נבוכדנצר, שמי שלא ישתחוה לצלם - יוטל לכבשן האש,

והתירו לעצמם לעבוד ע"ז - לְפָנִים - מחמת האונס.

אבל לאחר שנהנו מסעודתו של אחשורוש, ושם הרי לא היה אונס, שוב התעורר עליהם הקטרוג.

³⁹ ראה מה שכתב הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א, בספרו הקדוש "יערות דבש" (ח"א, דרוש ג'), וז"ל:

"כי ישראל שאכלו בסעודת אחשורוש, ח"ו לומר שעברו על לאו דאורייתא באכילת טריפות.

אבל עברו אֶסְרָא דרבנן - שתיית יין נסך, בישול עכו"ם, בשר שנתעלם מן העין,

כי איך אפשר לראות ולהשגיח ברוב משתה לרוב העם הזה,

וכנהה יתר מאסורא דרבנן, מבלי לאכול עם העכו"ם ולהתערב עמו.

ולכך היה עונשם חמור, כי החמיר הקב"ה בשל סופרים יותר מדברי תורה,

והוא בכלל חוויא דרבנן דלית ביה אסותא."



"תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטממת לבו של אדם,

שנאמר (ויקרא, יא' - מג'), 'ולא תטמאו בָּהֶם, וְנִטְמַתֶּם בָּם',

אל תקרי 'וְנִטְמַתֶּם', אלא 'וְנִטְמַטֶּם'."

וממילא, אפשר:

שכיוון שבסעודתו של אחשורוש, "נִטְמַטֶּם ליבם של ישראל",

הם הפסיקו להקהיל קהילות של "עסק התורה".

ומשום כך, רצה המן לבצע את זממו כנגד עם ישראל,

שכן, "בזמן שאין הקול קול יעקב, הידים ידי עשו"⁴⁰.

אלא, שהמן הרשע, לא ידע -

שגם כאשר עם ישראל מזדהמים בְּחֻטְאֵם, הקב"ה שומר ומשגיח עליהם,

ב"הסתר",

וכדרשת רבותינו ז"ל (חולין, קלט' ע"ב):

"אסתר מן התורה מנין - 'ואנכי הסתר אסתיר'⁴¹,

וכתב בזה⁴² הגה"ק רבי נתן זיע"א מברסלב:

"וְאֶפְּיָלוּ בְּהִסְתֵּרָה שְׁבִתוֹךְ הַסֵּתֶרָה, בְּוֹדָי גַם שֶׁם מְלַבֵּשׁ הַשֵּׁם תְּבַרְךְ,

כִּי בְּוֹדָי, אֵין שׁוֹם דְּבָר שְׁלֵא הִיָּה בּוֹ חֵיוֹת הַשֵּׁם."

⁴⁰ על הפסוק (בראשית, כז' - כב')::

"וַיִּגַשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ, וַיֹּאמֶר, הִקֵּל קוֹל יַעֲקֹב - וְהַיָּדִים יָדֵי עֵשׂוּ,"

דרשו רבותינו ז"ל (בראשית רבה, פרשה סה, כ')::

"אמר רבי בְּרַכְיָה בְּשִׁעָרָה שֶׁיַּעֲקֹב מֵרַכֵּין בְּקוֹלוֹ, יָדֵי עֵשׂוֹ שׁוֹלְטוֹת ...

וּבְשִׁעָרָה שֶׁהוּא מְצַפֵּץ בְּקוֹלוֹ ... אֵין יָדֵי עֵשׂוֹ שׁוֹלְטוֹת."

⁴¹ דברים, לא' - יח':

"וְאֶנְכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיָוִם הַהוּא, עַל כֹּל הַרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה, כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים."

⁴² בספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן", נו' - ג'.



ח. דרשו רבותינו ז"ל (מכילתא דרבי ישמעאל, "בשלח", מסכתא דעמלק, פרשה ב'): :

"ר' אליעזר אומר, נשבע המקום בכסא הכבוד שלו, שאם יבא אחד מכל אומות העולם להתגייר שיקבלוהו, ולעמלק ולביתו לא יקבלוהו,

שנאמר (שמואל ב', א' - יג'), 'וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, אֵי מַזָּה אָתָּה, וַיֹּאמֶר בֶּן אִישׁ גֵּר עַמְלֵקִי אֲנִכִּי' ⁴³ -

נזכר דוד באותה שעה, מה שנאמר למשה רבינו, אם יבא אחד מכל האומות שבעולם להתגייר שיקבלוהו - ומביתו של עמלק שלא יקבלוהו,

מיד, 'וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד, דָּמָדָּ עַל רֹאשְׁךָ, כִּי פִידָּ עָנָה בְּךָ' ⁴⁴ ' .

וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת "כי תצא", יא'): :

"תְּנִי בְּשֵׁם רַבִּי אֱלֵעָאִי, שְׁבוּעָה נְשָׁבַע הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָמַר -

יְמִינִי יְמִינִי, כְּסָאִי כְּסָאִי, אִם יָבֹאוּ גֵרִים מְכַל אַמּוֹת הָעוֹלָם אֲנִי מְקַבֵּל, וְזָרְעוֹ שֶׁל עַמְלֵק אֲנִי מְקַבֵּל לְעוֹלָם.

אף דוד עשה כן,

שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל ב', א' - יג'), 'וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, אֵי מַזָּה אָתָּה, וַיֹּאמֶר בֶּן אִישׁ גֵּר עַמְלֵקִי אֲנִכִּי' .

ונתקשה בזה ⁴⁵ הרב חיד"א זיע"א :

⁴³ אותו הנער, הרג את שאול הע"ה, כפי שנתבקש ממנו,

ולאחר מותו, הוא בא להודיע לדוד הע"ה, את דבר פטירתם של שול ויהונתן,

דוד הע"ה, לא הסכים לקבל בדעתו, איך יכול בן ישראל להרוג את משיח ה', הגם שנתבקש לעשות זאת.

(ע"פ המבואר שם, בנ"ך ובמפרשים.

⁴⁴ פסוק טז'.

⁴⁵ בספרו הקדוש "יעיר אוזן", מערכת ג', אות א', ד"ה "ברם".

וכן נתקשה, בספר "עיון יעקב", (סנהדרין, צו' ע"ב).



דהנה, אמרו רבותינו ז"ל⁴⁶, "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק",
ויש הגורסים⁴⁷, "ומנו, רב שמואל בר שילת",
והדבר תמוה, היאך קיבלו את בניו להתגייר, והלא, נשבע הקב"ה בכסא כבודו
שלא יעשו כן.
ותירץ בזה⁴⁸ מרן הגרע"י זיע"א:
דהנה, כתב⁴⁹ רבינו יהודה בר יקר, על דברי המדרש שאין לקבל גרים מזרעו של
עמלק -
"ואפשר לומר, דדוקא אם הוא מזרע עמלק מאב ואם".
ואם כן, יש לומר, שמה שמצינו שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק,
מדובר, בַּגְּרִים שרק אמם היתה מזרע עמלק, ולא אביהם. ולפיכך, יכלו לקבלם
לעם ישראל,
ומה שהם מְכַנְּיִם בשם "בני בניו", הכוונה ל"יוצאי חלציו".
ודין זה, נלמד מדברי הגמרא⁵⁰, שבאומות העולם, הילדים מתייחסים אחר
אביהם, ולא אחר אימם,
ולפיכך, כאשר בא הנער לפני דוד הע"ה, לא קיבלו דוד - והרגו, כיוון שהיה מזרע
עמלק גם מצד אביו.

⁴⁶ סנהדרין, צ' ע"ב.

⁴⁷ כך הוא בגירסת "עין יעקב".

⁴⁸ בספרו הקדוש "חזון עובדיה", פורים, עמוד יא'.

⁴⁹ רבו של הרמב"ן.

בפירוש התפילות והברכות שלו (עמוד נו'), על ברכת "על הצדיקים ועל החסדים".

⁵⁰ קידושין, סז' ע"א.

וכן פסק הרמב"ם, בפ"ב מהלכות איסורי ביאה הכ"א:

"זֶה הַקָּלָל, בְּאֵמוֹת הַלֵּךְ אַחַר הַזָּכָר".



ובפנימיות העניין, נראה לבאר בסייעתא דשמיא:
שכיוון שְׁתַּמְנַע אמו של עמלק רצתה להידבק באבות הקדושים,
וזאת, מחמת שראתה את קדושתם ומעלתם, ורצתה להידבק בהם ובמעשיהם.
ומחמת שלא קיבלוה, הלכה ונדבקה לאליפז, שהיה נכדו של יצחק אע"ה.
אם כן, אף על פי שיצא ממנה עמלק, שציער את עם ישראל,
מכל מקום, כיוון שעשתה זאת לשם שמים, נתן לה הקב"ה זכות זו, שיקבלו
מזרעה (זרע עמלק), גרים, אשר הינם מיוחסים לעמלק דרך אימם.
והיינו, שרק את זרע עמלק, מסטרא דדוכרא, אנו פוסלים, כי הוא "אֲשֶׁר קָרָךְ",
אך זרע עמלק, מסטרא דנוקבא - שהתחיל "לשם שמים", אין אנו פוסלים.

ט. כתב ה"זוהר הקדוש" ("תיקוני זוהר", דף נז' ע"ב):

"פּוֹרִים אֶתְקַרְיָא עַל שְׁם יוֹם הַכְּפוּרִים".

ובביאור העניין, כתב ⁵¹ הגה"ק רבי צדוק הכהן זיע"א מלובלין:

"וכמו ביום הכפורים עיצומו של יום מכפר ⁵²,

כן ימי הפורים, עיצומו של יום עושה מחיית עמלק".

ולהלן יתבארו הדברים, בסייעתא דשמיא, בטוב טעם.

י. בתחילת המאמר, הובאו דבריו של רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א:

"אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה".

והנה, הגדרת המילה "בטלנים", הינה, ניתוק מלימוד ועסק התורה בקדושה
ובטהרה,

וניתוק מלימוד התורה, היינו, "קרירות" לדברי ה' יתברך -

וממילא, זלזול בקדושת הברית,

⁵¹ בספרו הקדוש "פרי צדיק", שמות, פורים.

⁵² כך דעת רבי, במסכת יומא (פה' ע"ב).



ו"קרירות" לדברי ה' יתברך, וזלזול בקדושת הברית, הינם, מעשה עמלק,
ולפיכך, "אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה", אשר שייך בהם
"עמלק".
והנה, בזמן מרדכי ואסתר, נעשו עם ישראל "בטלנים",
ו"בטלנים", היינו, ניתוק מן התורה הקדושה,
וכאשר הם התנתקו מן התורה הקדושה, היתה בהם "קרירות" לדברי ה' יתברך,
עד כדי כך שהם "נהנו מסעודתו של אותו רשע",
וכשיש "קרירות", יש פגם בקדושת הברית,
ופגם בקדושת הברית, נותן כוח לעמלק שבאותו הדור, שהוא המן -
שבכוחו, מונח כוחו של סבו הרשע, "כוח הריחוק".
אומנם, כאשר שבו עם ישראל בתשובה, וקבלו את דברי התורה הקדושה
"ברצון"⁵³,
הם חזרו למעלתם, והצליחו להכניע ולהחליש את "קליפת המן-עמלק".
והנה, מעשה העגל, כמוהו כמעשה "זנות"⁵⁴. וכמו כן, מעשיהם של עם ישראל
בימי מרדכי ואסתר, כמותם כמעשה "זנות":

⁵³ שבת, פח' ע"א.

⁵⁴ על הפסוק (שיר השירים, א' - יב):

"עד שְׁהַמְלֵךְ בְּמִסְבוֹ, נְרַדִּי נִתַּן רִיחוֹ",

דרשו רבותינו ז"ל (שבת, פח' ע"ב):

"עלובה כלה, מזנה בתוך חופתה".

והיינו:

שתיקף לקבלת התורה, עשו ישראל את העגל,

ככלה המזנה תחת חופתה.



וכשם שברחמיו המרובים של ה' יתברך עלינו, ניתן לנו יום הכיפורים למחילה ולכפרה על "חטא העגל"⁵⁵, שהוא יצירת אור מתוך החושך⁵⁶, כך ביום הפורים, כאשר שבו עם ישראל בתשובה, וקבלו את התורה "מרצון", נעשה להם הדבר כיצירת אור מתוך החושך - וממילא, שנמחלו ונתכפרו עוונותיהם.

ומעתה, יובנו דבריו של הגה"ק רבי צדוק הכהן זיע"א מלובלין, שהובאו באות ט': כי כשם שעצמותו של יום הכיפורים, מכפר על "חטא העגל", אשר שורשו, הינו, "ניתוק מן התורה", כך עצמותו של יום הפורים, מכפר על כך "שנהנו מסעודתו של אותו רשע", אשר שורשו, הינו, "ניתוק מן התורה".

יתן השי"ת, ונזכה להתחזק בעסק התורה והמצוות, וממילא, לא נהיה בכללם של ה"בטלנים" - אלא, נתחבר "בצוותא", להקב"ה ותורתו, בקדושה ובטהרה, ובזכות כך, יגאלנו משה רע"ה.

וכשם שהקב"ה מוחל וסולח לעוונותיהם של ישראל ביום הכיפורים, כך ימחל ויסלח לעוונותינו ביום הפורים. אמן.

⁵⁵ תנא דבי אליהו זוטא, פרק ד'.

⁵⁶ כדכתב ה"זוהר הקדוש" (בראשית, דף לב' ע"א ובדף קס"א ע"ב. שמות, דף יב' ע"ב, ובדף קפ"ז ע"א. ויקרא, דף פ' ע"ב):

"נהורא מגו חשוכא, חכמתא מגו טפשותא".

לזכרון עולם בהיכל ה'

הראשל"צ הרב אליהו בקשי דורון בן טובה זצ"ל •

יצחק (ישראל) אוחנה בן מרים ז"ל •

יעיש זוביב בן מזל ז"ל •

ישראל אביטן בן סוזן ז"ל •

רפאל סיבוני בן גרסיה ז"ל •

משה חיון בן קוקה ז"ל •

דב לוסטרניק בן אביבה ז"ל •

~~~

ליליאן דיאמנטה בת עישה ע"ה •

רחל עמוס בת אסתרלייה ע"ה •

רבקה הרוש בת גרסיה ע"ה •

הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה •

אליס חוה עישה לוי בת גרסיה ע"ה •

מזל טוב סיגלר בת זוהרה ע"ה •

עזיזה שטרית בת אסתר ע"ה •

חנה בת ליליאן ע"ה •

קונפיטה בת דינה ע"ה •

חנה אילוז בת פרחח ע"ה •

